

ΦΛΕΓΟΝΤΑ ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ποντιακή λαογραφία και Τέχνη
Τεραστία ή εϋθύνη τῶν ὑπευθύνων

Τοῦ διδάκτορος Νομικῆς, Δικη⁸του και συγ-
γραφέως κ. Εϋστ. Εϋσταθιάδου

./.

Πέρασαν 50 χρόνια ἀπό τότε, πού οἱ πόντιοι, μετά τόν ξερριζω-
μό τους ἀπό τίς προαιώνιες ἐστίες, ἐγκαταστάθηκαν στήν Ἑλλάδα, τήν
ἀρχική πατρίδα τους. Καί ἐγκαταστάθηκαν και ἐρίζοβόλησαν στό βόρειο
τμήμα της κυρίως. Ἔτσι, ἐγιναν και πάλι ἀκρίτες.

Ἀποχωρίστηκαν τόν Πόντο μέ πληγωμένη καρδιά και ἀντίκρυσαν
τά ἀκρογιάλια τῆς Ἑλλάδος μέ δακρυσμένα μάτια. Ταλαιπωρημένοι πρόσφυ-
γες τότε, πάτησαν τά ἱερά χῶματά της μέ συγκίνηση. Ἡ προσφυγιά ἔμοια-
ζε μέ τραγωδία. Καί, ὅμως, σέ λίγα χρόνια, οἱ πόντιοι πρόσφυγες ξαναβρῆ-
καν τόν ἑαυτό τους. Μέ τήν ἀποικιάστασή τους ἐντάχθηκαν στόν κορμό
τοῦ ἔθνους. Προσέφεραν τήν δημιουργική τους συμβολή στόν ἐθνικό και
κοινωνικό στίβο.

Ἰδίως μεταπολεμικά, οἱ πόντιοι καταβάλλουν προσπάθεια γιά τήν
διατήρηση και συνέχιση τῶν παραδόσεών τους. Ἐκπληρώνουν χρέος ἐθνι-
κόν. Καί ὅμως, ἡ προσπάθεια δέν εἶναι ὠλοκληρωμένη.

Ποντιακά σωματεῖα και διάφορα ἄτομα πραγματοποιοῦν ποντιακές
ἐκδηλώσεις. Ἐπιτελοῦνται διάφορα ἔργα, λαμβάνουν χώραν εὐρεῖται συ-
σκέψεις. Διαφαίνονται καλές προθέσεις ἀπό πολλές πλευρές. Τό συμπέ-
ρασμα πάντοτε εἶναι μελαγχολικόν: Τό στοιχεῖο μας ἀγνοεῖται. Γι' αὐτό
πρέπει νά κάνουμε και νά δελεζώμε κλπ. Ὁ γράφων δέν συμφωνεῖ μέ τό
συμπέρασμα.

Κατά τή γνώμη μας, ὑπάρχει ἐσφαλμένη ἀντίληψη γιά τήν ὀρθή
τοποθέτησή μας μέσα στή πλαίσια τοῦ συγχρόνου βίου. Τά μελαγχολικά
συμπεράσματα μᾶς ἐκθέτουν μᾶλλον ὡς σοβινιστάς. Πολλές φορές δίνουμε
τήν ἐντύπωση, ὅτι ὁ τελικός σκοπός μας εἶναι, νά ξερίζωθοῦμε ἀπό τήν
Ἑλλάδα και νά ἐπανεγκατασταθοῦμε στόν Πόντο. Τέτοιοι συναισθηματισμοί
μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπό τή σημερινή πραγματικότητα μέ ὅλα τά δυσμενῆ
ἐπακόλουθα. Ὁ Πόντος και ὀδύκηρος ὁ μικρασιατικός χῶρος, σάν ἰδέα
και σάν ὄνειρο, ἀφορᾷ ὀδύκηρο τόν Ἑλληνισμό. ^{οἱ} ἰσχυροί ἰσχυροί εἶναι
~~καί~~ πανελλήνιοι.

Οἱ ἐνέργειές μας λοιπόν δέν ἔχουν ρεαλιστικό στόχο. Πέρα ἀπό
τήν ἀναστήλωση ἐθνικοθρησκευτικῶν Συμβόλων, προβάλλει ἕνα βασικό κα-
θῆκον.

Είναι ή προβολή του ψυχικού πλούτου του ποντιακού λαού μέσα στα πλαίσια του σημερινού ελληνικού βίου. Ο σημερινός ελληνικός πολιτισμός, με βάση την εθνική μας παράδοση, είναι, πρέπει να είναι ένιατος και να έχει οργανική ένότητα. Πάνω στον βωμό του προσφέρουν όλα τα διαμερίσματα της χώρας τις αξίες από τον παραδοσιακό πολιτισμό τους. Αυτή ή προσφορά δεν μπορεί να γίνει με τρόπο άμεσο. Δεν εφαρμόζεται εδώ ή λεγομένη " Διανεμητική δικαιοσύνη ". Δεν μπορεί να εξασφαλιστεί με καμμιά νομική έπιταγή.

Ο πολιτισμός χρειάζεται ήθικιά βάθρα και προϋποθέτει γόνιμη καλλιέργεια των ευγενικών συναισθημάτων της ψυχής. Χρειάζεται βαθειά πίστη στις αξίες του. Έτσι, τον κάθε πολιτισμό τον διακρίνομε από την ιδιαίτερη νοοτροπία του φορέα της, που είναι ο ίδιος ο λαός στο σύνολό του. Η εθνική του ψυχοσύνθεση αποτελεί το βασικό στοιχείο. Και υπάρχουν βέβαια πολλοί παράγοντες, που συμβάλλουν αποφασιστικά στην ήθικη θεμελίωση ενός εθνικού πολιτισμού. Ανάμεσα στους παράγοντες αυτούς την πρώτη θέση κατέχει ή " Τέχνη " σε όλες τις μορφές της.

Η καλλιτεχνία αποτελεί το σπουδαιότερο όργανο ψυχικής καλλιέργειας και διαπαιδαγωγήσεως. Καλλιεργεί και καθοδηγεί τις ψυχές με τρόπο, έμμεσο, όμως τόσο αποτελεσματικό.

Οι στόχοι της Τέχνης είναι πολλοί. Κάθε αξία της ζωής αποτελεί και ένα στόχο. Η υπεράσπιση της πατρίδος, ή λατρεία του θεού, ή συμπάρασταση προς τον συνάνθρωπο, ή αγνή αγάπη, είναι μερικά από τα βασικά ιδανικά της ζωής, που στο βωμό τους ή Τέχνη μπορεί να προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες. Χρειάζεται πίστη στις αξίες και αυτή προϋποθέτει πρό παντός ψυχική καλλιέργεια. Χρειάζεται ελεύθερη πνευματική προσήλωση στα ιδανικά. Τούτη ακριβώς την ελευθερία την εξασφαλίζει ή Τέχνη.

Αλλά ή Τέχνη καλλιεργεί υλικό, που υπάρχει. Έχει ως αντικείμενον την δεδομένη ψυχοσύνθεση του λαού. Τον παραδοσιακό πολιτισμό. Καλλιεργεί και αξιοποιεί τα συγκεκριμένα στοιχεία του. Τα καταξιώνει στα πλαίσια των διαφόρων μορφών της. Γι' αυτό, " πέθει ", " δέν " " πειθαναγκάζει ". Μόνον τότε ή Τέχνη είναι αληθινή και έπιτελεί τον προορισμό της. Βασίζεται σε δεδομένο πραγματικό γεγονός, έμνέεται από αυτό και έπιστρέφει την προσφορά της προς αυτό.

Ζωγραφική, γλυπτική, μουσική, θέατρο κλπ. προσέφεραν και προσφέρουν στον βωμό της νεοελληνικής Τέχνης την συμβολή τους. Όλες αυτές οι μορφές της Τέχνης στηρίζονται πάνω σε παραδοσιακά στοιχεία από την περιοχή Κρήτης, Πελοποννήσου, Ηπείρου, Θεσσαλίας, των νησιών μας κλπ.

· Αποθανατιστηκαν μορφές ήρώων τής ζωής και του πνεύματος. Αποθανατιστηκαν ^{επίσης} κρίσιμα γεγονότα και φωτεινά όρδσημα του έθνικου μας βίου. Τά συναίσθηματα του λαού, με τήν καλλιέργεια τής τέχνης, έχουν αποκτήσει στέρεα βάθρα. Ο πολιτισμός μας, με τό έθνικό και κοινωνικό περιεχόμενό του, πήρε μιά βασική διαμόρφωση. Και όμως, δεν έκφράζει με τρόπο ώλοκληρωμένο τους βαθύτερους πόθους του έλληνικου λαού στο σύνολό του. Λάμπει ο Πόντος με τήν άπουσία του:

Τά στοιχεία του παραδοσιακού ποντιακού πολιτισμού άπουσιάζουν από τά πλαίσια τής σύγχρονης έλληνικής Τέχνης. Οι ποντιακοί θρύλοι και παραδόσεις, τά ήθη και τά έθιμα, ή ιδιαίτερη πίστη του ποντιακού λαού στις βασικές αξίες τής ζωής, μένουν στο περιθώριο. Η ποντιακή λαογραφία, σε όση έκταση έπιτελετ τήν άποστολή της, περιορίζεται στην περισυλλογή κατεδαφισμένων ύλικών μέσα από τά έρείπια και τήν τοποθέτησή τους με εύλάβεια μέσα σε σκοτεινούς θαλάμους. Η έργασία είναι έπιστημονική, πλην όμως, δεν φθάνει, δεν μπορεί νά φθάση, στον τελικό σκοπό. Έτσι, τό πολύτιμο ύλικό, με έλάχιστες έξαιρέσεις, μένει χωρίς προβολή.

Τί χρειάζεται λοιπόν, για νά βγοϋμε από τήν άπομόνωση; Πρέπει πρώτα νά σταματήση μιά νοοτροπία. Είναι ο ποντιακός σοβινισμός. Η αυτοπροβολή μας με τρόπο προκλητικό μας έχει εκθέσει φοβερά. Σε κοινωνικά, φιλανθρωπικά και λοιπά γενικά ζητήματα, οφείλομε νά ενεργοϋμε όπως όλοι οι έλληνες. Δεν πρέπει, π.χ., νά φιλοδοξοϋμε νά ιδρύσωμε ένα " Ποντιακό Γηροκομείο ", για νά δείξωμε τάχα τήν ξεχωριστή ευαισθησία μας εν προκειμένω. Δεν μπορεί νά έχη κανένα σκοπό ή ίδρυση " Ποντιακής Μοδοσφαιρικής Ομάδος ". Όλα αυτά και τά παρόμοια είναι μάλλον άναχρονισμοί. Νά ύπηρετήσωμε αυτούς τους σκοπούς ως πόντιοι, αλλά μέσα στά πλαίσια τών γενικών επιδιώξεων τής κρατικής μέριμνας.

Ός πόντιοι έχομε δικαίωμα και ύποχρέωση νά αναπτύξωμε μιά ξεχωριστή δραστηριότητα. Αφορά τόν ιστορικό και λαογραφικό τομέα. Τό σχετικό ύλικό άποτελετ τόν θησαυρό του ποντιακού παραδοσιακού πολιτισμού. Η περισυλλογή του άποτελετ σήμερα κατεπελγούσα ανάγκη. Οι ζωντανοί φορείς τών παραδόσεων μετά από λίγα χρόνια θά φύγουν από τή ζωή και θά πάρουν μαζί τους ό,τι έχουν στη μνήμη τους, ό,τι κρύβουν στην ψυχή τους. Μετά από τούτη τήν προσπάθεια, πρέπει οι λειτουργοί τής Τέχνης νά ενημερωθοϋν σχετικά. Επί τέλους, δικαιούται και ο πόντιος άκρίτας νά αποθανατισθῆ σε κάποιον ζωγραφικό πίνακα. Νά προβληθοϋν οι πολέμαρχοι Τραντέλλενοι, οι όποιοι αλισιοδοξοϋσαν μέσα στην άπόγνωση τους, όταν υπεράσπιζαν έλληνικούς Βωμούς και Έστίες, θρυλικά Κάστρα του Πόντου. Οι ποντιακοί χοροί νά βροϋν τόν κατάλληλο μελετητή και έρευνητή και νά αξιοποιηθοϋν στα πλαίσια τής

καλλιτεχνική διαδικασία. Νά τροφοδοτηθοῦν οἱ λογοτέχνες καί μέ τά συγκλονιστικά στοιχεῖα, πού ἀφοροῦν τήν Ἑθνική Ἀντίσταση τῶν ποντίων. Νά ἐνημερωθοῦν οἱ μουσουργοί πάνω στήν Ποντιακή Μουσική, τῆς ὁποίας τό περιεχόμενο καί τό χρώμα, ἡ μελωδία καί ὁ ρυθμός ἔχουν ἀπόλυτα ἑλληνικά ἐρείσματα. Μέ αὐτά καί πολλά ἄλλα, ἀσφαλῶς δίνουμε τό παρόν μέσα εἰς τά πλαίσια τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ βίου. Ὁ ψυχικός μας πλοῦτος παίρνει τή θέση του μέσα στή νεοελληνική πραγματικότητα, γίνεται ὀργανικό στοιχεῖο στόν κορμό τοῦ ἔθνους.

Χρειάζονται εἰδικοί μελετηταί καί ἐρευνηταί. Χρειάζεται σοβαρή ἐργασία, λαογραφική καί καλλιτεχνική. Χρειάζεται συστηματικός μόχθος πνευματικῶν ἀνθρώπων. Χρειάζονται οικονομικές δαπάνες. Ἀσήμαντες θά εἶναι σέ σχέση μέ τήν προσφορά.

Τά ποντιακά λαογραφικά στοιχεῖα, μεταφερόμενα στόν χῶρο τῆς Τέχνης, δένουν τόν ποντιακό λαό ψυχικά καί πνευματικά μέ ὀδύνηρόν ἑλληνικό λαό. Ὁ παλμός τῆς ποντιακῆς ψυχῆς γίνεται ἕνας ἀπό τοὺς παλμούς τοῦ ἔθνους. Γνωρίζομαστε σωστά μέ τοὺς πανέλληνες. Προσφέρουμε τό δυναμικό μας δημιουργικά στόν Βωμό τῆς Ἑλλάδος.

Ὅλοι ἔχουν ὑποχρέωση νά συμβάλουν στήν ἀντιμετώπισή τοῦ προβλήματος. Μερικοί ἔχουν ἠδξημένες ὑποχρεώσεις. Ὁρισμένοι, λόγῳ τῆς θέσεώς των, εἶναι ὑπεύθυνοι. Καί τῶν ὑπευθύνων ἡ εὐθύνη εἶναι πάντοτε τεραστία.—